УДК 378.011.3-057:331.45

DOI: 10.31470/2518-7600-2019-6/2-118-133

**FORMATION OF SUBJECTS COMPETENCES OF
FUTURE TEACHERS OF PROFESSIONAL EDUCATION
(LABOR PROTECTION) IN THE TEACHING PROCESS**

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (ОХОРОНА ПРАЦІ) У
ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ**

Інна Левченко,

доктор історичних наук,
доцент кафедри теорії та
методики
професійної підготовки
inna.lewchenko2000@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-9652-8755>

ID: D-1140-2019

ДВНЗ «Переяслав-
Хмельницький
державний педагогічний
університет
імені Григорія Сковороди»,
вул. Сухомлинського, 30,
м. Переяслав-Хмельницький,
Київська обл., Україна, 08401

Inna Levchenko,

Doctor of Historical Sciences
Associate Professor of the
Department of Theory and
Methods of Vocational training
inna.lewchenko2000@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-9652-8755>

ID: D-1140-2019

Pereiaslav-Khmelnytskyi
Hryhorii Skovoroda State
Pedagogical University, 30,
Sukhomlynsky Str.,
Pereiaslav-Khmelnytskyi,
Kyiv region, Ukraine, 08401

ABSTRACT

The article deals with the main tasks related to professional competence, which are specific to the educational field «Occupational Safety». On the basis of analysis of knowledge and skills, which it is necessary to master the future specialist on labor protection for carrying out professional activity and certain tasks, the components of his professional competence are singled out; pedagogical conditions of the process of formation of professional competence of future specialists in labor protection are formulated.

The author substantiates the necessity of changing the goals of education in the conditions of the labor market, reveals the peculiarities of the competence approach in the process of training a specialist in labor protection, describes the features of identifying basic and general faculty competencies, as well as the ways of their formation in future professional activities. The main objective of forming the professional competence of the future teacher of labor protection is analyzed, the main tasks of professional training are specified.

The article reveals the issues connected with the formation of professional communicative competence, which ensures the efficiency of training and competitiveness of a young specialist. The definition of concepts is specified, namely: «competence», «competence», «competence approach».

It has been determined that the formation of professional competence of future teachers of professional education (labor protection) should be understood as professional ability of a specialist to be oriented in the modern information space in order to receive (search, select and analyze) information sources and effectively apply information and communication technologies in the future professional activities.

Key words: *specialist in occupational safety, professional competence, components of professional competence, competitiveness, competence approach, future teachers of vocational education.*

Постановка проблеми. Концептуальною основою організації вищої освіти в умовах масштабних євроінтеграційних процесів ХХІ ст. є компетентнісний підхід, що спрямовує навчальний процес на формування в майбутнього фахівця соціально та професійно важливих компетенцій, які відповідають вимогам національного і світового ринків праці. Перехід на використання в практиці вищих навчальних закладів компетентнісно-орієнтованих освітніх стандартів доповнює традиційні когнітивні підходи до навчання, веде до нового бачення його змісту, методів і технологій.

Професійна компетентність фахівця може розглядатися як своєрідна відповідь на проблемну ситуацію в освіті, що виникла внаслідок протиріччя між необхідністю забезпечити сучасну якість і неможливістю вирішити це завдання традиційним шляхом за рахунок подальшого збільшення обсягу інформації, що підлягає засвоєнню студентами. Кращою оцінкою рівня професійної підготовки, відповідно й рівня професійної компетентності, є фактор працевлаштування випускників. Як відомо, на цьому життєвому етапі вони гостро відчують таку проблему, як власна конкурентоспроможність. Це поняття можна впевнено віднести до найбільш важливих факторів професійної компетентності. Водночас, маємо право назвати конкурентоспроможність результатом набуття професійної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблема професійної компетентності педагогічних працівників перебуває в центрі уваги дослідників. Цей факт є визнанням того, що професійна компетентність відіграє провідну роль у педагогічній діяльності. Проблеми формування професійної компетенції присвячені праці С. Архангельського, О. Кирилова, О. Марченко, В. Нароліна, О. Овчарук, О. Орловської, Л. Пляка та ін., у яких розглянуто теоретико-методологічні основи формування професійної компетентності майбутнього фахівця освітньої галузі. Заслугує на увагу дослідження Г. Балл, у якому висвітлюються соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти освітнього процесу. Дослідниками проаналізовано поняття «компетентність», «компетенції», «компетентнісний підхід», а також організація навчання, що спрямована на кінцевий результат. Багаточисельні дослідження спрямовані не тільки на визначення термінів логічного апарату, а й на їх відмінності та реалізацію в освітній діяльності, на якість підготовки майбутнього фахівця.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та формуванні предметних компетентностей майбутніх викладачів професійної освіти (охорона праці).

Виклад основного матеріалу. В умовах розвитку науково-технічного прогресу, сучасної виробничої сфери та

ринкової економіки зростає потреба у висококваліфікованих спеціалістах, здатних до конкурентної боротьби та мобільності на ринку праці. Це зумовлює розробку нових підходів до змісту підготовки майбутніх фахівців усіх спеціальностей, у тому числі й фахівців з охорони праці.

В аспекті розгляду актуальних проблем підготовки майбутнього викладача з охорони праці визначимо провідні тенденції світової вищої професійної освіти. Насамперед до них належить професіоналізм і близьке до нього поняття «професійна компетентність», яке відображає єдність теоретичної й практичної готовності педагога до здійснення діяльності та характеризує його професіоналізм.

У загальному сенсі під професійною компетентністю розуміють підготовленість і здатність фахівців розв'язувати завдання, пов'язані зі щоденною професійною діяльністю. У науковій літературі наведені різноманітні, іноді суперечливі визначення цього поняття. Зокрема, пропонується трактувати професійну компетентність як стан суб'єкта, ступінь розвитку якостей фахівця, якість особистості, загальну культуру фахівця, сукупність професійних функцій, готовність до професійної діяльності.

Наприклад, І. Зимня під соціально-професійною компетентністю людини розуміє її особистісну, інтегративну якість, яка формується, проявляється в адекватності вирішення задач (стандартних і, особливо, нестандартних, що вимагають творчості), в усьому різноманітті соціальних і професійних ситуацій (Зимня, 2003).

Професійну компетентність В. Симоненко трактує як інтегральну характеристику ділових та особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь і навичок, досвіду, достатніх для здійснення певного роду діяльності, що пов'язана з прийняттям рішень (Архангельский, 1980:22).

Компетентність спеціаліста є такою характеристикою його кваліфікації, коли наявні знання, необхідні для здійснення професійної діяльності. Професійну компетентність, за словами О. Олексюк, можна охарактеризувати як володіння знаннями, уміннями, нормативами, необхідними для виконання професійних обов'язків, психологічними якостями, а також як

реальну професійну діяльність відповідно до еталонів і норм (Професійна етика вчителя: час і вимоги, 2000:13).

Іноді поняття професійної компетентності трактують дещо звужено, акцентуючи увагу лише на знаннях, уміннях чи інших якостях особистості. Так, С. Дружилов характеризує це поняття головним чином через систему знань (Абульханова-Славская, 1989:28). На його думку, професійна компетентність – це багатofакторне явище, яке включає систему теоретичних знань учителя і способів їх використання в конкретних педагогічних ситуаціях, а також інтегративні показники його культури (мова, стиль спілкування, відношення до себе і своєї діяльності, до суміжних областей знань тощо).

При визначенні професійної компетентності є також спроби поєднати існуючі у педагогічній теорії підходи. Для прикладу, Ю. Овод стверджує, що професійна компетентність охоплює широкий спектр характеристик професіонала: його здібностей, професійно-особистісних характеристик, знань, умінь і навичок, ухвалення ціннісних основ професії, володіння засобами діяльності, що в сукупності повинні забезпечувати якісне та раціональне вирішення професійних завдань (Ашероу, 2000:103). Формування професійної компетентності триває протягом усього професійного становлення особистості й починається набагато раніше від безпосередньої професійної діяльності фахівців.

Компетентність випускника вищого навчального закладу визначається багатьма чинниками, оскільки компетентності є «такими індикаторами», що дозволяють визначити готовність студента-випускника до життя, його подальшого особистого розвитку й активної участі у житті суспільства (Овчарук, 2004).

Освітня галузь «Охорона праці» є інтегративною освітньою галуззю, що синтезує наукові знання з навчальних предметів і показує можливості їхнього застосування в різних сферах перетворювальної діяльності та комунікативних відносин. Вона є необхідним компонентом загальної освіти не лише студентів, а й школярів, надаючи їм можливість застосувати на практиці знання основ наук.

Основна мета освітньої галузі «Охорона праці» полягає у формуванні технічно, технологічно освіченої особистості,

підготовленої до життя й активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, життєво необхідних знань, умінь і навичок ведення домашнього господарства і сімейної економіки, основних компонентів інформаційної культури учнів, забезпеченні умов для їх професійного самовизначення, виробленні в них навичок творчої діяльності, вихованні культури праці, здійсненні допрофесійної та професійної підготовки за їхнім бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей.

Через зміст освітньої галузі «Охорона праці» забезпечується:

- формування технічного світогляду і відповідний рівень освіти, закріплення на практиці знань про технологічну діяльність, спираючись на закони та закономірності розвитку природи, суспільства, виробництва і людини;

- ознайомлення учнів із місцем і роллю інформаційно-комунікаційних технологій в сучасному виробництві, науці, повсякденному житті;

- ознайомлення та залучення учнів до різних видів діяльності, формування необхідних для цього знань і вмінь, навчання учнів способів поведінки з різноманітними засобами праці;

- створення умов для професійного самовизначення, обґрунтованого вибору професії з урахуванням власних здібностей, уподобань та інтересів;

- формування в учнів культури праці, навичок раціонального ведення домашнього господарства, культури побуту, відповідальності за результати власної діяльності, комплексу особистісних якостей, потрібних людині як суб'єкту сучасного виробництва і культурного розвитку суспільства;

- виховання активної життєвої позиції, професійної адаптивності, готовності до безперервної професійної освіти, конкурентної боротьби на ринку праці, потреби ініціативно включатися в систему нових економічних відносин, у підприємницьку діяльність;

- створення умов для реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання, виховання та розвитку особистості.

Вирішення загальноосвітніх завдань освітньої галузі зумовлює необхідність формування в учнів певної сукупності знань, умінь і навичок. Основою для їхнього формування повинні стати відповідне змістове наповнення галузі.

Дієвим інструментом формування предметних компетентностей у майбутніх фахівців з охорони праці є практика. Зауважимо, що практика – це невід’ємний елемент фахової підготовки майбутнього фахівця у період навчання у вищому педагогічному закладі. Професійна (фахова) підготовка визначається науковцями як система організаційних та педагогічних заходів, що забезпечує формування в особистості професійної спрямованості знань, навичок, умінь та професійної готовності до діяльності. Професійна підготовка має на меті швидке набуття знань, умінь та навичок, особистісних якостей і властивостей, необхідних для якісного виконання певної роботи або різновидів робіт (Орловська, 2012).

Сучасна підготовка фахівця з охорони праці й освітньої галузі «Охорона праці» в цілому висуває нові вимоги до змісту самого предмету, методів, засобів, форм, а також до організації та керівництва (Абрамова, 1980:7). Такі вимоги ставлять нову мету для базової та повної середньої освіти, змінюючи тим самим завдання вищої школи з підготовки фахівця освітньої галузі «Охорона праці» (Ананьев, 1996:53).

Новий зміст навчання потребує новітніх педагогічних технологій, роль яких значно підвищується у зв’язку із реформуванням вищої педагогічної освіти України та приведенням її у відповідність до «Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в Європейський освітній простір».

У зв’язку із цим виникає потреба у вивченні різних технологій, що використовує людство (Анастаси, 1982:253). Життя сучасної людини важко уявити без техніки і технологічних знань, адже людство стрімко просувається до освоєння нових високо-економічних технологій зі створення біологічних і хімічних систем та машин різного виду і призначення. Тому, стрімко вриваючись до соціально-орієнтованих ринкових відносин (Балл, 2003:87), молодь більш

старанно обирає особистий шлях, розуміючи необхідність оволодіння технологічною культурою.

Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців полягає в набутті та розвитку у студентів під час навчання набору ключових, загально-галузевих та предметних компетентностей, які визначають його успішну професійну діяльність. Компетентності включають професійні знання та уміння, що характеризують кваліфікацію, такі якості як ініціативність, співпраця, здатність до роботи в колективі, комунікативні здібності, уміння вчитися, оцінювати, логічно мислити, відбирати і використовувати відомості.

Дослідники Л. Пляка та В. Тюріна, працюючи над питаннями професійної комунікативної компетентності, яка забезпечує ефективність підготовки та конкурентоспроможність молодого фахівця, аналізували доробки вітчизняних учених щодо згадуваної проблеми (Пляка, 2009). Більшість учених вважають комунікативну компетентність вагомою складовою професійної компетентності, яка має в кожному виді діяльності свою специфіку. На думку В. Нароліної, професійна комунікативна компетентність являє собою засіб досягнення успіхів у професійно-діловому та особистісному спілкуванні, в основі якої лежать знання цінностей, норм, стандартів поведінки та спілкування (Наролина, 2008:24).

О. Холостова стверджує, що компетентність у спілкуванні означає володіння комплексом особистісних можливостей, одна з показників психологічної зрілості (Холостова, 2003:130).

Модель професійно-педагогічної діяльності фахівця з охорони праці є уявною аналоговою побудовою, яка відбиває суттєві ознаки існуючої та прогнозованої діяльності майбутнього фахівця з охорони праці й дозволяє отримувати інформацію про цю діяльність у нових змінних умовах педагогічних ситуацій під час реалізації освітньої галузі «Охорона праці». Модель професійної діяльності повинна відбивати основні вимоги до рівня виконання спеціалістом усіх виробничих функцій і розв'язання сукупності типових задач його професійно-соціальної діяльності, чітко їх класифікувати та встановлювати структурно-логічні зв'язки з необхідними

для цього знаннями, уміннями і навичками (Абульханова-Славская, 1989:14).

Аналіз професійної діяльності фахівця з охорони праці дає можливість виділити для моделювання координацію аспектів забезпечення виконання основних принципів педагогічної діяльності (результативності, ефективності, особистісної орієнтованості, імперативності, рефлексивності, гармонійності).

Описова модель застосовується для прогнозування результатів професійно-педагогічної діяльності, одержаних учителями в освітній галузі «Охорона праці». Відтворюючи професійно-педагогічну діяльність як об'єкт дослідження, модель замінює її, даючи нову інформацію для наступного проектування моделі фахівця з охорони праці. Моделювання діяльності сприяє оцінюванню і вдосконаленню нормативної бази, методів і форм організації педагогічної праці.

Узагальнюючи вимоги до особистості педагога, які забезпечують його готовність до професійної діяльності, наука прагне об'єднати їх у більш узагальнюючі цілісні властивості. Передусім до них належить професіоналізм і близьке до нього поняття «професійна компетентність», яке відображає єдність теоретичної й практичної готовності педагога до здійснення діяльності та характеризує його професіоналізм (Белов, 2001:40).

Отже, компетентність у визначеній галузі – це поєднання відповідних знань, досвіду і здібностей, що дають змогу обґрунтовано говорити про цю сферу й ефективно діяти в ній. На цій основі більшість науковців, які досліджують дану проблему, пропонують увести в обіг поняття «освітні компетенції» як складні узагальнені способи діяльності, що їх опановує учень під час навчання, компетентність же є результатом набуття компетенцій. Вони зазначають, що освітні компетенції потрібні не для всіх видів діяльності, в яких бере участь людина, а тільки для тих, що охоплюють основні освітні сфери й навчальні предмети. Такі компетенції відбивають предметно-діяльнісний складник загальної освіти й мають забезпечувати комплексне досягнення його цілей.

Згідно з даними сучасних педагогічних досліджень, формування професійної компетентності майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах необхідно здійснювати на засадах технологічного підходу, що передбачає вивчення фактів, явищ, законів, закономірностей у взаємозв'язку та взаємодії. Запорукою комунікативної компетентності майбутніх фахівців з охорони праці виступає успішний особистісний розвиток індивіда, його розвивальний та усвідомлений міжособистісний досвід, який органічно пов'язаний з формами міжособистісної поведінки та здібностями фахівця.

Висновки. Дослідження питання розвитку професійної компетентності майбутніх викладачів з охорони праці як складової їх педагогічної майстерності, дозволяє стверджувати, що означене поняття є ціллю професійної підготовки фахівців, адже воно містить вимоги щодо знань, умінь, навичок, норм і цінностей. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з охорони праці доцільно здійснювати на основі загальних положень системного підходу та використанні інших науково обґрунтованих підходів, зокрема: міжкультурного, діяльнісного, акмеологічного, особистісно-розвивального.

Формування комунікативної компетентності як складової професійної компетентності забезпечує ефективність підготовки молодого фахівця, зокрема інспектора з охорони праці, та його конкурентоспроможність. Професійна компетентність – це якість, яка дозволяє людині продуктивно здійснювати свою професійну діяльність та досягати високих результатів. Напрямок професійної діяльності формує різновид складових професійної компетентності та їх особливостей, які повинні відповідати запитам сучасного ринку праці, забезпечуючи конкурентоспроможність фахівця.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова В.Н. Влияние характеристик мотивации на когнитивный и операциональный компоненты деятельности. Вопросы психологии. 1980. № 2. С. 100-107.
2. Абульханова-Славская К.А. Активность и сознание личности как субъекта деятельности. Активность и развитие личности. Москва: Наука, 1989. С. 110-134.

3. Ананьев Б.Г. Психология и проблемы человекознания. Избранные психологические труды. [Под ред. А.А. Бодалева]. Москва–Воронеж, 1996. С. 196-280.
4. Анастаси А. Психологическое тестирование: книга 2. [Под ред. К.М. Гуревича, В.И. Лубовского]. Москва: Педагогика, 1982. 336 с.
5. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы: [учеб.-метод. пособ]. Москва: Высш. школа, 1980. 368 с.
6. Ашеро́в А.Т. Эргономика информационных технологий : [учебное пособие]. Харьков: Изд-во ХДЭУ, 2000. 224 с.
7. Балл Г.О. Сучасний гуманізм і освіта: Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти. Рівне: «Ліста-М», 2003. 128 с.
8. Белов С.В. Безопасность жизнедеятельности. Москва, 2001. №1. С. 4-10.
9. Доклад на XI Международной конференции-выставке «Информационные технологии в образовании» («ИТО2001»)] / Н.Х. Розов. Москва, 2001. 09.11.2001.
10. Зимняя И.А. Ключевые компетентности – новая парадигма результата образования. Высшее образование сегодня. 2003. № 5. С.34-42.
11. Марченко О.Г. Формування професійної компетентності педагога на засадах гуманітарного підходу. «Проблеми інженерно-педагогічної освіти». Київ, 2014. № 45. С. 133-139.
12. Наролина В.И. Развивающий эффект процесса формирования межкультурной коммуникативной компетентности специалиста. Высшее образование сегодня. Москва, 2008. №5. С. 23-25.
13. Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. Бібліотека з освітньої політики. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 6 – 15.
14. Орловська О. В. Професійно-педагогічна компетентність вчителя. Педагогічний дискурс: зб. наук. праць. Ін-т педагогіки нац. акад. пед. наук України, Хмельницький: ХГПА, 2007. Вип. 11, 2012. С. 207-209.
15. Пляка Л. В. Професійна компетентність як фактор формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців:

матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції [«Молодіжна політика: проблеми і перспективи»], (Дрогобич, 15-16 травня 2009 р.). Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2009. С.135 -137.

16. Професійна етика вчителя: час і вимоги / [за ред. Б.М. Жебровського, Л. М.Ващенко]. Київ: Ірпінь, 2000. 257 с.

17. Формування загально педагогічної компетентності майбутніх учителів: монографія. [За ред. Акімова О.В., Газуляк В.М. та ін.]. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. 200 с.

18. Холостова Е.И. Технологии социальной работы. Москва, 2003. 400с.

REFERENCES

1. Abramova, V.N. (1980). *Vliyanie harakteristik motivatsii na kognitivniy i operatsionalniy komponentyi deyatelnosti* [Influence of motivational characteristics on cognitive and operational components of activity]. Questions of psychology. 2. 100-107 [in RF].

2. Abulhanova-Slavskaya, K.A. (1989). *Aktivnost i soznanie lichnosti kak sub'ekta deyatelnosti. Aktivnost i razvitie lichnosti* [Activity and consciousness of the person as a subject of activity. Activity and development of the person]. M.: Nauka. 110-134 [in RF].

3. Anan'ev, B.G. (1996). *Psihologiya i problemy chelovekoznaniya. Izbrannyye psikhologicheskiye trudy* [Psychology and problems of human knowledge.] Selected psychological works. [Ed. A.A. Bodeleva]. Moscow-Voronezh. 196-280 [in RF].

4. Anastazy, A. (1982). *Psikhologicheskoe testirovaniye: knyha 2.* [Psychological testing: book 2.] [Ed. K.M. Gurevicha, V.I. Lubovsky] M.: Pedagogika. 336 [in RF].

5. Arhangel'skiy, S.I. (1980). *Uchebniy protsess v vysshey shkole, ego zakonomernyye osnovyy i metody* [Educational process in higher education, its regular principles and methods] [study method. way]. M.: Exhaust school. 368 [in RF].

6. Asherov, A.T. (2000). *Ergonomika informatsionnykh tehnologiy* [Ergonomics of information technologies] [tutorial]. Kharkiv: Publishing house of KSEU. 224 [in Ukrainian].

7. Ball, H.O. (2003). *Suchasnyi humanizm i osvita: Sotsialno-filosofski ta psikhologo-pedahohichni aspekty* [Modern humanism

and education: Socio-philosophical and psychological-pedagogical aspects] Rivne: Lista-M. 128 [in Ukrainian].

8. Belov, S.V. (2001). *Bezopasnost zhyznedeiatelnosti* [Safety of life]. M. 1. 4-10 [in RF].

9. *Doklad na XI Mezhdunarodnoy konferentsii-vyistavke «Informatsionnyie tehnologii v obrazovanii»* (2001). [Report on the XI International Conference & Exhibition «Information Technologies in Education»] (ITO2001)]. N.H. Rose Moscow [in RF].

10. Zimnyaya, I.A. (2003). *Klyuchevyye kompetentnosti – novaya paradigma rezultata obrazovaniya* [Key competencies are a new paradigm of educational outcomes]. Higher education today. 5. 34-42 [in RF].

11. Marchenko, O.H. (2014). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti pedahoha na zasadakh humanitarnoho pidkhodu* [Formation of professional competence of a teacher on the principles of the humanitarian approach] «Problems of engineering and pedagogical education». 133-139 [in Ukrainian].

12. Narolina, V.I. (2008). *Razvivayuschiy effekt protsessa formirovaniya mezhkulturnoy kommunikativnoy kompetentnosti spetsialista* [The developing effect of the formation of intercultural communicative competence of a specialist.] Higher education today. 5. 23-25 [in RF].

13. Ovcharuk, O.V. (2004). *Rozvytok kompetentnisnogo pidkhodu: stratehichni oriientyry mizhnarodnoi spilnoty* [Development of a competent approach: Strategic guidelines for the international community] Library for Educational Policy. K.: «KIIS». 6-15 [in Ukrainian].

14. Orlovska, O. V. (2012). *Profesiino-pedahohichna kompetentnist vchytelia* [Professional and pedagogical competence of the teacher]. Pedagogical discourse: Sb. sciences works Institute of Pedagogy acad. ped Sciences of Ukraine, Khmelnytsky: HGPA. 207-209 [in Ukrainian].

15. Pliaka, L. V. (2009). *Profesiina kompetentnist yak faktor formuvannia konkurentospromozhnosti maibutnikh fakhivtsiv* [Professional competence as a factor of forming the competitiveness of future specialists.] Materials of the VI International Scientific and Practical Conference [«Youth Policy: Problems and

Prospects»], (Drohobych, May 15-16, 2009). Drohobych: Editorial-publishing department of DDPU them. Ivan Franko. 135-137 [in Ukrainian].

16. *Profesiina etyka vchytelia: chas i vymohy* (2000). [za red. B.M. Zhebrovskoho, L.M. Vashchenko]. [Professional ethics of the teacher: time and requirements / [ed. B.M. Zhebrovsky, L. M. Vashchenko]. K.: Irpin. 257 [in Ukrainian].

17. *Formuvannia zahalno pedahohichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv* (2016): monohrafiia: [Za red. Akimova O.V., Hazuliak V.M. ta in.]. [Formation of general pedagogical competence of future teachers: a monograph. [Ed. Akimova O.V., Gazuliak V.M. etc.]. Vinnytsya: LLC «Nealan LTD». 200 [in Ukrainian].

18. Holostova, E.I. (2003). *Tehnologii sotsialnoy raboty* [Technologies of social work]. M. 400 [in RF].

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто основні завдання, пов'язані з професійною компетентністю, які є специфічними для освітньої галузі «Охорона праці». На основі аналізу знань і вмінь, якими необхідно оволодіти майбутньому фахівцю з охорони праці для здійснення професійної діяльності та визначених завдань, виокремлено складові його професійної компетентності; сформульовано педагогічні умови процесу формування професійної компетенції майбутніх фахівців з охорони праці.

Автором обґрунтовується необхідність зміни цілей освіти в умовах ринку праці, розкриваються особливості компетентнісного підходу в процесі підготовки фахівця з охорони праці, охарактеризовано ознаки виявлення базових і загальнофахових компетенцій, а також виокремлено шляхи їх формування в майбутній професійній діяльності. Проаналізовано головну мету формування професійної компетентності майбутнього викладача з охорони праці, конкретизовано основні завдання фахової підготовки.

У статті розкриваються питання, пов'язані з формуванням професійної комунікативної компетенції, яка забезпечує ефективність підготовки та

конкурентоспроможність молодого фахівця. Уточнено визначення понять «компетентність», «компетенції», «компетентнісний підхід».

З'ясовано, що формування професійної компетентності майбутніх викладачів професійної освіти (охорона праці) слід розуміти як професійну здатність фахівця орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі з метою отримання (пошуку, відбору й аналізу) інформаційних джерел та ефективного застосування інформаційно-комунікаційних технологій у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: фахівець з охорони праці, професійна компетентність, складові професійної компетентності, конкурентоспроможність, компетентнісний підхід, майбутні викладачі професійної освіти.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены основные задачи, связанные с профессиональной компетентностью, которые являются специфическими для образовательной области «Охрана труда». На основе анализа знаний и умений, которыми необходимо овладеть будущему специалисту по охране труда для осуществления профессиональной деятельности и определенных задач, выделены составляющие его профессиональной компетентности; сформулированы педагогические условия процесса формирования профессиональной компетенции будущих специалистов по охране труда.

Автором обосновывается необходимость изменения целей образования в условиях рынка труда, раскрываются особенности компетентностного подхода в процессе подготовки специалиста по охране труда, охарактеризованы признаки выявления базовых и загалнофаховых компетенций, а также выделены пути их формирования в будущей профессиональной деятельности. Проанализировано главную цель формирования профессиональной компетентности будущего преподавателя по охране труда, конкретизированы основные задачи профессиональной подготовки.

В статье раскрываются вопросы, связанные с формированием профессиональной коммуникативной компетенции, которая обеспечивает эффективность подготовки и конкурентоспособность молодого специалиста. Уточнено определение понятий «компетентность», «компетенции», «компетентностный подход».

Установлено, что формирование профессиональной компетентности будущих преподавателей профессионального образования (охрана труда) следует понимать как профессиональную способность специалиста ориентироваться в современном информационном пространстве с целью получения (поиска, отбора и анализа) информационных источников и эффективного применения информационно-коммуникационных технологий в будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: *специалист по охране труда, профессиональная компетентность, составляющие профессиональной компетентности, конкурентоспособность, компетентностный подход, будущие преподаватели профессионального образования.*

Надійшла до редакції: 03.01.2019 р.

Прийнята до друку: 17.01.2019 р.